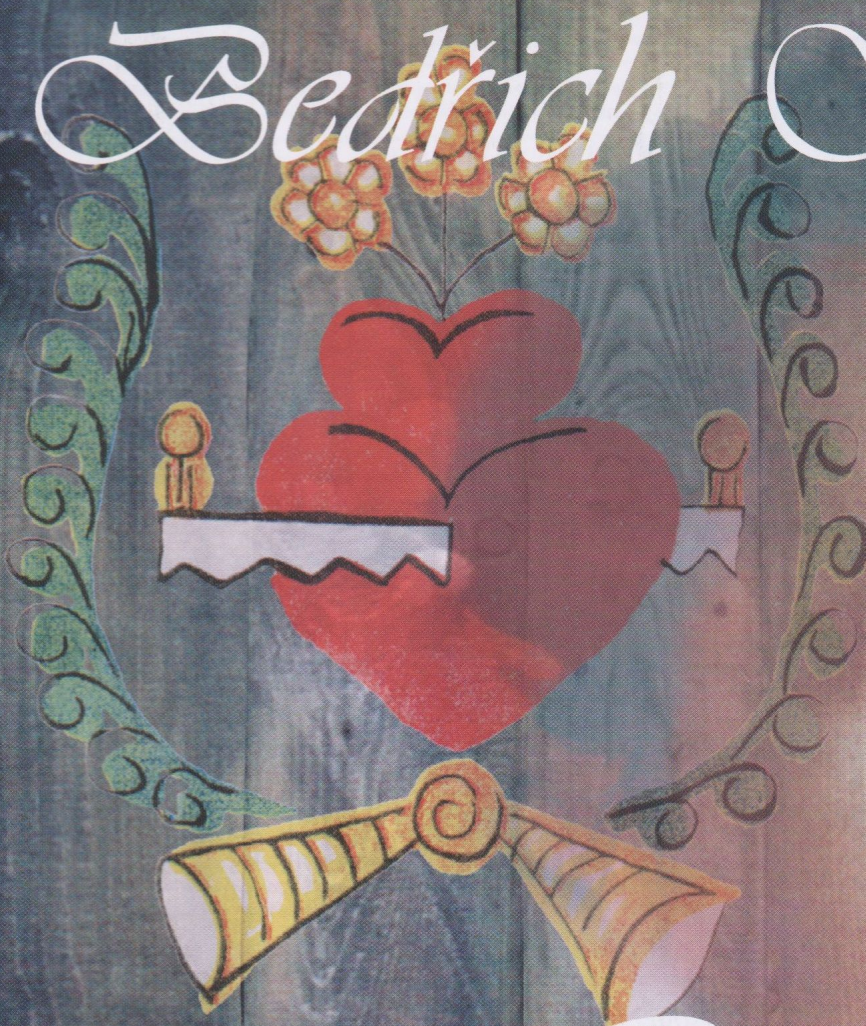

NDM

NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ OSTRAVA

Bedřich Smetana

Hubička

Bedřich Smetana Husická

Opera o dvou jednáních

Podle povídky Karoliny Světlé napsala Eliška Krásnohorská

Dirigent	Václav Návrat
Režisér a choreograf	Daniel Wiesner j. fi.
Asistent režie	Libor Kuča
Asistent choreografa	Dana Muntágová
Výtvarník scény	Ondřej Nekvasil j. fi.
Výtvarnice kostýmů	Marie Franková j. fi.
Sbormistr	Josef Kostřiba
Hudební nastudování	Jana Hajková, Martin Marek, Lenka Živocká
Videodotáčky	Ivo Popek, Daniel Wiesner
Inspicient	Libor Kuča
Text sleduje	Hana Navrátilová

Premiéry 26. 2. 2000 v 19.00 hodin - DJM

27. 2. 2000 v 17.00 hodin - DJM

Paloucký	Dalibor Hřda Václav Živný
Vendulka	Eva Dřizgová-Jirušová Zdena Matoušková
Lukáš	Jaroslav Dvorský j. fi., Slovensko Miroslav Urbánek Valerij Popov j. fi.
Tomeš	Vojtěch Kupka Sergej Zubkevič
Martinka	Tamara Brummerová Bohuslava Návratová
Matouš	Jaroslav Kosec Vitalij Lomakin Petr Jonszta
Barče	Kateřina Hadrabová Kateřina Hájovská j. fi., S'D Opava Jana Juričková j. fi., Slovensko
Strážník	Jiří Halama Václav Morys j. fi., opereta N'DM

Operní orchestr, sbor a balet N'DM

Koncertní mistr Vladimír Liberda, Václav Hlosta

Vedoucí provozně-technického útvaru: Stanislav Muntág, vedoucí dekoračních dílen: Marcela Kožušníková, vedoucí krejčovny: Eliška Zapletalová, jevištní mistři: Jan Benek, Antonín Krajčůček, mistr osvětlení: Radko Orenič, mistr zvuku: Bořivoj Wojnar, mistr vláskárny: Renáta Školoutová, mistr garderoby: Růžena Mauerová, mistr rekvizitárny: Alexandra Václavíková.

Videodotáčky realizovalo STUDIO ČLKP PER - OSTRAVA.

Realizační tým děkuje panu Gejzovi Lakatošovi za půjčení úspěšných hlohůbů na natáčení videodotáčky.

K premiéře Smetanovy „Hubičky“

Jeden a čtvrt století nás dělí od vzniku Smetanovy opery „Hubička“. Čas nic neubral na hodnotách díla, a tak se k této operě vracejí stále nové generace operních umělců. V Ostravě zazněla Hubička jako druhá operní premiéra v srpnu 1919, hned po „Prodané nevěstě“. V řadě inscenací najdeme dirigentské osobnosti jako Jaroslav Vogel, Jaroslav Krombholz, Zdeněk Chalabala, nechybí ani nestor ostravských operních dirigentů Mirko Hanák. Naše dnešní inscenace je v pořadí jubilejním - desátým nastudováním.

„Hubička“ je - na rozdíl od historických fresek „Braniboři“, „Dalibor“, „Libuše“ - situována do prostředí lidového. „Podobně jako v „Prodané nevěstě“ se nacházíme v české vesnici, setkáváme se s lidmi jasnými, přímými, spontánně a přímočaře jednajícími. Příběh Vendulky a Lukáše je příběhem lásky, viny a odpuštění, se zřetelným morálním podtextem.

Hudba Smetanova jako by celý děj prozradila slunečním jasným tónem. Slyšíme hudbu filobocí citovou, s bohatstvím nálad - od poetické lyriky, přes úsměvný a laskavý fúmor až k dramatickým pasážím.

V té spontánnosti a plynulosti, s jakou hudba proudí, si ani neuvědomíme profesionální kompoziční dokonalost. Precizní práce s hudební myšlenkou, cit pro vyváženost hudební formy, promyšlená harmonie. Smetana se navíc projevuje jako dramaticky citlivý talent: hudební vyjádření charakteru postav i dějových situací, smysl pro stavbu plochy i odhad jejich časové únosnosti.

Ovšem to, že Smetanova hudba zní živě po více než 150 letech, že se jeho „Má vlast“, „Prodaná nevěsta“ hraje po celém světě, má ještě jednu příčinu.

Smetana se nechal inspirovat uměleckými názory i hudební tvorbou dvou osobností v té době v Evropě nejpokrokovějších: Franze Liszta a Richarda Wagnera. Za jejich názory se celou osobností postavil.

Ztotožnil se s nimi, aniž se stal jejich bezduchým epigonem. Zachoval si vlastní, českou hudební řeč, která zní svérázně a originálně.

(Není to jeho - být samozřejmě nechtěný - příspěvek do diskuse na téma „Evropa a my“?)

Naši premiéru uvádíme v době, která není jednoduchá. Život prostého člověka je provázen vážnými starostmi, jeho mysl je zastřena mračny obav, neklidu.

Nečít' je Smetanova hudba zapřekem naděje, klidu, pohody a harmonie, nečít' přinese zjasnění myslí i sílu do dalších dní ...

Václav Návrat
dirigent opery NDM

Slovo režiséra

Od momentu, kdy mi byla Smetanova „Hubička“ nabídnuta k inscenování, si kladu otázku, zda je libreto Elišky Krásnohorské bezelstně naivní, nebo je světlé 124 let po premiéře o tolik cyničtější a mravně zkaženější?

Mirko Očadlík napsal: „Je pravda, že už před premiérou bylo rozšiřováno, že libreto „Hubičky“ je slabé. Krásnohorská vzpomíná: „Zejména v referátu Ludvíla Procházky v Národních listech dostala režie metlou a libreto knutou... byla jsem přímo omámena přívalem hany, jenž se vyhrnil na mou práci.“ Nejbolestněji se Krásnohorské dotkla tvrzení Procházkovy, že „Hubičkou“ je rozmožena řada oněch textů, které podvracejí, ano mají mistrovskou práci Bedřicha Smetany. Musíme si uvědomit, že otázka wagnerianismu hýbala dobou a současné moderní opery směřovaly k výpravnost scénické i dějové... Proto Gustav Eim odrazil Smetanu od námětu „Hubičky“ a nabízel pompézní epické předlohy, ať to byl „Konrad Wallenrod“, nebo Frčův „Ahasver“. Smetanovi ale záleželo na českém, objevném a přitom osobitěm tónu jak v motivu, tak i ve zpracování.“

V mé inscenaci vycházím z libreta, ale situace, scény, jednání protagonistů hlouběji psychologicky zdůvodňuji. Totiž, to co je v libretu řečeno jen mimochodem, nebo pod čarou, významně zlogičňuje a obohacuje děj příběhu...

Zásadně důležité je např., že existoval intenzivní milostný vztah Vendulky a Lukáše, který byl

až zásahem Lukášova otce nekompromisně přerušeno... Příběh se odehrává v době, kdy se jen málokterý syn vzeprel otcově příkazů... Lukáš se na přání svých rodičů oženil s dívkou, která mu sice darovala potomka, ale při porodu zemřela... Lukáš doprovází svou ženu na poslední cestu... a koná se pohřební hostina...

V tomto momentu začíná náš příběh a odehrává se ve dvou plánech (sednice Palouckých vepředu a tušená pohřební slavnost ve druhém plánu scény). Vdovec Lukáš zapíjí těžký osud s bratrem své zemřelé ženy Tomšem... Kdo se postará o dítě? Zejména v době, kdy bude Lukáš těžce pracovat na poli, či na statku?... Lukáš potřebuje bezpodmínečně hospodyni... a o koho jiného by se měl ucházet, než o Vendulku, kterou vždy miloval a stále miluje... oba jdou situaci okamžitě řešit... záměrně poruší konvenci a přicházejí na námilly...
U Palouckých není také snadná situace...

Otec Paloucký žije se svou dcerou sám. Má k ní vřelý otcovský vztah... ví, co znamená vychovat dítě a přeje si mít na stáří klid... navíc zná vznešlou povahu a tvrdohlavost Vendulky a Lukáše... má obavy, které se později naplní...

Vendulka nese svou samotu statečně, ale stále na Lukáše ve skrytu duše myslí, stále ho má ráda... dávno mu odpustila, ale z morálního hlediska nepřipustí jakýkoli milostný kontakt s Lukášem v den pohřbu jeho ženy... (V divadelním programu není přirozeně místo na rozbor rolí... jen jsem chtěl poukázat na některé psychologické momenty, z nichž má koncepce vychází).

Dále bych rád navrátil operu „Hubička“ její komediálností... původně byla totiž autory konci-

pována jako komická opera. (viz v programu otisknutý rukopis libreta Elišky Krásnohorské)

Opera „Hubička“ je Smetanovo mistrvské dílo, ve kterém má senzitivní divák šanci objevit poezii i drsnou realitu vesnického života, tradiční mysticismus a tajemnost oblastí krkonošských temných lesů, ale také seelskou zatrzelost a furiantství.

Podílet se na inscenování takového hudebního klenotu, jakým „Hubička“ nesporně je, znamená pro mne kus smysluplného, krásného života...

... a co se týká cynismu a zkaženosti dnešní doby, myslím, že to není až tak tragické... rodi se přeci ještě morálně čistí lidé jako byl např. Švejc, či rodina hudebního skladatele Petra Ebeny, ... anebo Ty, příteli diváku, který místo bačkorové televize, jsi se raději přišel podívat do divadla na operu Bedřicha Smetany...

Vítej

Daniel Wiesner

O Smetanově Hubičce

klad *‘Bizetovy Carmen* nadšeně souhlasila. Pocházela z hudební rodiny, hudbu milovala a Smetanovu génii se již od svých šestnácti let obdivovala. V r. 1870 mu nabídl libreto k historické opeře *LUMÍR* a r. 1871 zpracování *Shakespearova Večera tříkrálového* pod názvem *SEBASTIÁN A VIOLA*. (Smetana skutečně *Viola* několikrát začal komponovat, ale vždy ji po čase odložil.) Téhož roku nabídl také *Krásnohorská Smetanovi*, že mu zpracuje libreto podle *„HLUBIČKY“*, humoresky ze života lidu pohorského našeho – jak znít zcela název povídky *Karoliny Světlé*. Smetana však po jejím přečtení žádné nadšení nejevil, naopak, novela se mu nezdála být vhodná pro operní zpracování. Svůj názor však úplně změnil, když mu *Krásnohorská* předložila zveršovanou scénu námluv a duetu *‘Jsmo svoji‘*. Podle jejích vzpomínek se Smetana rozjařil a začal křičet: *‘Ale vzdýt to všechno jiží firaje a zpívá! Jak jste to udělala, že jste hudbu do toho sama vložila? Dejte mi hned notový papír!’* Zbývalo tedy ještě požádat autorku *K. Světlou* o povolení její humoresku zhudebnit. *Tady* však začaly problémy. *Světlá* zrovna hudbu moc nemilovala a nenavštěvovala ani divadlo. V jejím nesouhlasu se zhudebněním ji podporoval i její manžel prof. *Mužák*,

kteřý Smetanu nazval moderním hudařem, nohšledem *‘Wagnera’*, jenž chce poněmčít dříve tak slavnou českou hudbu. *Krásnohorská* se však nevdala, až se jí po stálém naléhání podařilo spisovatelčin souhlas ke zhudebnění *Hubičky* dostat. Pak už mohla *Krásnohorská* připravit pro Smetanu celé libreto. Mistr si vyžádal různé úpravy, zejména chtěl mít napsáno více ansámblových scén. Libretistka všem jeho přáním ochotně vyhověla. Údaje o tom, jak dlouho trvala kompozice opery, se různí. *‘Pravděpodobně začal v Jabknicích komponovat počátkem roku 1876. Ve svém zápísku z 11. 1. téhož roku uvádí: ‘Pracuji z hrubého na libretu Hubička pilně, bohdá, že se mi snad podaří.’ Instrumentaci díla dokončil 31. 8. 1876. Premiéra opery v ‘Prozatímním divadle byla stanovena na 7. 11. 1876. Smetanovi příznivci i odpůrci ji oceňovali s napětím. Vědlo se sice, že filuchota nic na svěžestí jeho práce neubrala, byly už provedeny některé symfonické básně budoucí *‘Mé vlasti’*. Přesto však se vyskytovaly pochybnosti, jak se filuchoty autor vypořádá s operou. Obrovský potlesk, který se však strhl po skončení předehry, všechny obavy rozmetl. ‘Radost, že česká opera neztratila svého Mistra, rozjařila zpěváky i diváky. ‘Rada hudebních čísel musela být opakována (po duetu *‘Tomše a Lukáše ‘Jen odpro**

ji” obecenstvo přímo bouřilo jásosem). Ještě větší úspěch měla *Hubička* při Smetanově benefičním představení, které se stalo takřka národní oslavou. *Hubičku* poprvé nastudoval dirigent *Adolf Čech*, režii měl *Edmund Chvalovský*. *Lukáše a Tomše* zpívali Smetanovi osobní přátelé a výteční pěvci *Antonín Vávra* a *Josef Lev*, rovněž *Vendulka* byla interpretována přední sólistkou *Marií Sittovou*. Výfrady byly pouze proti představitelce *Martinky*, mladé, nezkušené začátečnici *Marii Cachové*. Otázka, proč tehdejší vedení opeř neobsadilo podle Smetanova přání do *Martinky* pěvkyni přenádherné altové barvy *Betty Fibichovou* zůstane navždy nezodpovězena.

Autorka předlohy *Karolina Světlá* se premiéry ani žádného z dalších představení neúčastnila, dokonce se se Smetanou nikdy nesetkala. Když r. 1880 byl vydán u *F. A. Urbánka* klavírní výtah *Hubičky*, Smetana připsal její věnování jako výraz poděkování za námět své úspěšné opery právě jí. *X* úspěchu *Hubičky* přispělo nepochybně i krásně veršované libreto *‘Krásnohorské’*. Její nápad byl i použit pro *Vendulčiny* ukolébavky národních písní. Za svou práci od Smetany nic nevdala. *‘Prohlásila, že by byla pro ni čest pro Mistra i nadále pracovat, což se jí vyplnilo. Snad kromě stříbrného čajového servisu od Smetany nikdy také nepřijala žádných dáreků. Obrovský úspěch Hubičky Smetanu až lekal a svěřil se s tím i ‘Krásnohorské. ‘Omlouvám se, že opera nebude dlouho žít. Když dílo jedním rázem strf-*

Karel Kögler, první ostravský představitel *Lukáše* (1919)

ne k sobě zalibu, není to nejlepším znamením pro trvalé uznání”. Čas však ukázal, že se tentokrát našetři mylil. *Hubička* se stala vedle *‘Prodané nevěsty* jeho nejhranější operou. Je to dílo skutečně mistrovské a dokonalé. *Vendulčin* zpěv *‘Jak zapo-*

mněl by na ten krásný čas” považoval sám Smetana za nejkrásnější hudební místo ve svých operách. Za jeho života se *Hubička* zahraničních provedení nedočkala. *‘Poprvé* byla provedena v *Lipsku* r. 1893, o rok později ve *Vídni*, ale trvale v cizině nikdy nezakotvila. *‘Pěvecké party* v *Hubičce* jsou velice vděčné a tak bylo pro každého českého pěvce ctí v opeře vystoupit. *Roli Lukáše* nastudovali i legendární čeští tenoristé *Karel Burian* a *Otakar Mařák*, triumfální úspěchy v ní sklízeli i ostravští rodáci *Richard Kubla* a *‘Beno ‘Blachut*. *‘První* nastudování *Hubičky* v *Ostravě* bylo 17. 8. 1919. *‘Dirigentem* byl *Karel ‘Boleslav Jiráč* a jinak by tato inscenace mohla mít přidavek *‘Köglerovská*. *Význačný* všestranný umělec *Karel Kögler* ji režíroval, navrhl výpravu a zpíval i *Lukáše*. *Hubička* našla i v *Ostravě* úrodnou půdu a nikdy na dlouho nezmizela z repertoáru. Z povalečnických představitelů připomeňme aspoň *Zdeňku ‘Divákovou*, *Miladu Safránkovou*, *‘Evu Gebauerovou* a *‘Evu Kinclovou* jako *Vendulku*, *Zubomíra ‘Procházkou*, *‘Františka Jandu*, *Jaroslava ‘Kachla*, *Oldřicha ‘Lindaueru* a *Jaroslava Hlubka* jako *Lukáše* nebo *Jirího ‘Herolda*, *Rudolfa Jusu*, *‘Karla ‘Prušu* nebo *Jana ‘Kyzlinku* jako *‘Palouckého*.

‘Dalibor Janota

*Vendulka - Milada Safránková
‘Martinka - Alena Havičová
(1962)*

Hubička,

od

Bedřicha Smelany.

Předefra.....

Reminiscence vývoje vztahu mezi Vendulkou a Lukášem.

I. jednání

Světnice u Palouckých.....

Martinka, Vendulčina teta, přibíhá k Palouckým a oznamuje, že ji přichází požádat o ruku mladý vdovec Lukáš. Vendulka se s Lukášem již dříve měli rádi, ale Lukáš se na přání rodičů oženil s jinou. Jejich manželství je přerušeno tragickou událostí... dívka u porodu umírá... Mladý vdovec musí okamžitě vyřešit svízelnou životní situaci. Jeho dítě potřebuje maminku a on hospodyně. Přátelskou pomoc mu poskytne jeho švagr Tomeš, který se nabídne jako námluvčí. Námluvy probíhají podle regulí, ale přesto dojde k malé roztržce mezi otcem Palouckým a Lukášem, když mu budoucí tetičán říká, že se k sobě pro oboustrannou paličatost nehodí. Má pravdu, protože záhy dojde mezi snoubenci ke sporu. Když k Lukášovi přivádějí jeho nevěstu a on ji chce políbit, Vendulka k hubičce nesvolí. O samotě pak Lukášovi vysvětluje, proč odmítá políbení. Tráduje se, že duše zemřelé maminky se chodí v noci dívat na své děťátko. Jistě by trpěla tím, že její muž na ni tak brzy zapoměl a dokonce před svatbou libá jinou. Lukáš chvíli s pochopením naslouchá, jindy si začíná myslet, že si její Vendulka dobírá... nakonec dojde k prudkému

konfliktu. Vstupuje otec Paloucký a konstatuje, že došlo na jeho slova. Rozzelený Lukáš uteče do hospody. Vendulka hledá útěchu u dítěte, které Martinka a Barče přinesly z Lukášova domu. Vendulka zptívá ukolébavky, při kterých je navštíví duše zemřelé matky. Lukáš se provokativně vrátí s muzikanty a děvčaty. Tančí s nimi, libá a ztropí Vendulce pod okny výtržnost. Uražená a potupená Vendulka uteče do hor za tetou Martinkou, která hledá pomocnici při pašování. Lukášovo dítě zůstává u Palouckých...

2. jednání

Les.....

Pašeráci, vedení svým vůdcem Matoušem se snaží přenést zboží do bezpečí. Noční les jim k tomu skýtá ideální příležitost. Vyruší je však Lukáš, který hořce lituje svého chování k Vendulce a chtěl by ji nějak usmířit. Dobrák Tomeš, který Lukáše sleduje, mu radí, aby Vendulku kajičně před celou vesnicí odprosil. Lukáš slíbuj, že tak učiní a s pocitem tohoto dobrého předsevzetí oba z lesa odcházejí. Pašeráci v čele s Matoušem rozhovor Tomeše a Lukáše s porozuměním sledují. Matouš zapisá signál, je ale znepokojen, když vidí, že Martinka, na kterou čeká, nepřichází sama. V neznámé pozná Vendulku a Martinka Matoušovi důvod její přítomnosti vysvětlí. Matouš předá pašované zboží a pozná z Vendulčiny slova, že to,

co se škádlivá, se rádo mívá, a spěchá pryč, aby Lukáše ujistil Vendulčinou láskou. Dobrou novinu zvěstuje Barče, která v lese sbírá hříbky. Začíná svítat. Vendulka se poleká přicházejícího strážníka. Zkušená Martinka si umí poradit a strážníka vtípně ošálí. Na cestě domů nabádá Martinka Vendulku k usmíření s Lukášem. Vendulka se zatím zdráhá.

Proměna

Před Martinčinou chaloupkou

Barče se dozvěděla od Matouše, že Lukáš přijde Vendulku odprosit. Chce jí tuto zprávu zvěstovat první, čeká na ni před Martinčiným obydlím a poslouchá krásný zpěv skřivánka. Přichází Lukáš s Tomšem a vesničany. Také otec Paloucký se objeví s dítětem v náručí! ... Starost o Lukášova potomka zbyla na něj... vždyť Vendulka, Barče i Martinka jsou v lese... Lukáš prosí Palouckého, aby mu odpustil. Starý otec velice rád tak učiní a předá dítě jeho otcovi... Konečně přichází i Martinka s Vendulkou. Když se snoubenci uvidí, rázem zapomenou na svoji hádku a Vendulka chce Lukáše konečně z lásky políbit. Tentokrát však začne vzdorovat Lukáš, ale nakonec si milenci všechno vysvětlí a už nic nebrání tomu, aby si konečně dali HLÍBČÍKU!

Dalibor Janota
Daniel Wiesner

DANIEL WIESNER

(narozen 1947 v Praze) - pochází z uměleckého prostředí (otec akademický malíř, matka francouzská houslistka). Je absolventem oboru choreografie na Akademii múzických umění, v letech 1967-1990 byl sólistou a choreografem Národního divadla v Praze. Mezitím působil též jako choreograf ve Státním divadle v Brně a jako pedagog na AMU.

Má za sebou studijní pobyty u M. Bějarta v Belgii, v Alžírsku, Maroku a Francii, je držitelem několika 1. cen za choreografii (mimo jiné na televizním festivalu v kanadském Banffu a v rakouském Salzburku).

Z jeho četných choreografických projektů jmenujme alespoň inscenace Dialog tvarů (Národní divadlo, Ostrava, Brno), Macbeth, Jennifer (Národní divadlo), Pták Ohnivák, Ikaros, Pierot, Zkrocení zlé ženy, (Brno), Dvojkonzert Bohuslava Martinů (Brno, Olomouc, Ostrava), Coppélia (Ostrava), Syfphidy (Malta), Synkreze (Bern), 451 Farenheita (Sofia).

Z jeho režijních projektů vynikají opery Carmen a La traviata (Ostrava), Sedlák kavalír, Komedianti (Brno), Orfeus (Olomouc), poprvé uvedl na českém jevišti jako režisér i choreograf muzikály „Starci na chmelu“ (Olomouc) a „Zpívání v dešti“ (Ostrava).

V současnosti působí jako choreograf, operní a činoherní režisér a libretista ve svobodném povolání. Od roku 1991 je zastupován divadelní agenturou AURA-PONT.

Národní divadlo moravskoslezské

Ředitel Mgr. Luděk Golat

Šéf opery Mgr. Luděk Golat

Program vydalo Národní divadlo moravskoslezské

Redakce programu Dalibor Janota

Grafická úprava Dalibor Andrášek

Tisk OFTIS

Veškerá práva k provozování díla zastupuje DILIA a AURAPONT

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI NDM

Realizováno za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky

První strana rukopisu libreta opery „Hubička“ Elišky Krásnohorské

Hubička.

Prostouhý rodin'
 ~~komická~~ opera ve dvou je jednáních.
 Je povídky Karoliny Světlé.

Osoby.

Otec Talaučský, ~~Nový~~ ^{čtverá teta Vendulčina}
 Vendulka, jako dcera ^{Marinka, ~~stará~~}
 Lukáš, mladý vdovec ^{Malauš, starý paříž}
 Tomáš, jeho svatec ^{Barče, služka u Talaučských}
 ^{čtverá teta Vendulčina}
 ^{Marinka, ~~stará~~}
 ^{Malauš, starý paříž}
 ^{Barče, služka u Talaučských}
 ^{čtverá teta Vendulčina}
 ^{Marinka, ~~stará~~}
 ^{Malauš, starý paříž}
 ^{Barče, služka u Talaučských}

Louise a sousedky. Děvčata. Hudci a
 ci. Paříž.

Dějisko na vsi v horách Kokoňské Rybné, v jedné
 vsi prouží v sednici u Talaučských, v
 kám v bře blíž hranic. <sup>a dle ~~talaučských~~
 ~~Marinka~~</sup>

